

MODERN TURİZMİN ÖNEMLİ SORUNLARI: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE TAŞIMA KAPASİTESİ

Significant Problems of Modern Tourism: Sustainability and Carrying Capacity

Dr. Öğr. Üyesi Merve İŞKİN

İstanbul Esenyurt Üniversitesi

merveiskin25@gmail.com

0000-0002-4748-0422

Dr. Ümit ŞENGEL

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

umitsengel@gmail.com

0000-0003-1284-836X

Öz

Bu çalışmada modern turizm hareketlerinin önemli sorunlarından olan sürdürülebilirlik ve taşıma kapasitesinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma için Maşukiye/Kartepe araştırma alanı olarak seçilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak ise gözlem ve doküman incelemesi teknikleri kullanılmıştır. Hafta sonu iki ayrı gün ve hafta içi iki ayrı gün olmak üzere dört gün Maşukiye'ye gidilerek gözlemler yapılmıştır. Bu kapsamda çevre, restoranlar, hediyelik eşya satıcıları gezilerek gözlenen sorunlar raporlanmıştır. Çalışma gözlem tekniğinin kullanılması araştırmacıları veri toplama sürecinin bir parçası haline getirmiştir. Bu durum bölgedeki bütün sorunların ve bu sorunların geleceğe olan olası yansımaların gözlemlenmesini sağlamıştır. Bu anlamda verilerin paydaşların bilgisi dışında alınmış olması, bu çalışmadaki tespitleri yansızlığı ve bölgedeki paydaşlara fikir vermesi noktasında değerli kılmaktadır. Bölgede yeni ürün ve hizmetler oluşturulurken çevre tahrip edilmektedir. Bölgedeki canlı yaşamına ilişkin doğal denge yapılan faaliyetlere bağlı olarak tehlike altındadır. Bölgenin genelinde bir bölgesel enflasyonun varlığı göze çarpmaktadır. Ayrıca özellikle gürültü kirliliği bölgedeki halkın rahatsız olmasına sebep olmaktadır. Bölgedeki bu mevcut sorunların giderilmesi için bütün paydaşların etkin katılımıyla taşıma kapasitesi ve sürdürülebilirlik kavramlarına ilişkin uygulanabilir bir stratejik planın hazırlanması bölgeye yarar sağlayabilir.

Anahtar kelimeler: Taşıma Kapasitesi, Sürdürülebilirlik, Modern Turizm, Maşukiye

Abstract

In this study, it is aimed to examine sustainability and carrying capacity, which are important problems of modern tourism movements. Maşukiye / Kartepe was chosen as the research area for this study. Qualitative research methods were used in the study. Observation and document review techniques were used as data collection tools. Observations were made by visiting Maşukiye for four days on two separate days and two separate days on weekends. In this context, problems observed by visiting the environment, restaurants, souvenirs were reported. The use of the study observation technique has made researchers part of the data collection process. This situation led to the observation of all problems in the region and the possible reflections of these problems to the future. In this sense, the fact that the data were taken without the knowledge of the stakeholders makes the findings in this study valuable in terms of neutrality and giving an opinion to the stakeholders in the region. The environment is being destroyed while creating new products and services in the region. The natural balance of the living life in the region is also taken danger depending on the activities. The presence of regional inflation in the region is remarkable. In addition, noise pollution causes the public to be disturbed. In order to eliminate these existing problems in the region, preparing a feasible strategic plan regarding the concepts of carrying capacity and sustainability with the effective participation of all stakeholders can benefit the region.

Key words: Carrying Capacity, Sustainability, Modern Tourism, Maşukiye

Giriş

Turizmin toplumları birçok açıdan etkilediği bilinmektedir. Özellikle sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan turizmin olumlu veya olumsuz etkileri ile karşı karşıya gelen toplumların turizme ve turiste gösterdikleri tepkiler ortaya çıkmaktadır. Turist ve yerel halk arasındaki etkileşim olumlu olarak başlasa da, zaman geçtikçe olumsuz bir hale gelebilmektedir. Böylece turizme ve turiste karşı olumlu tepkiler gösteren yerel halk, zamanla olumsuz bir tutum içerisine girmektedir.

Turizmin sosyo-ekonomik etkileri ile taşıma kapasitesi olgusu arasında önemli bir etkileşim bulunmaktadır. Çünkü turizm için taşıma kapasitesi denildiğinde, ekonomik, sosyal, çevresel ve fiziksel gibi faktörlere göre değerlendirmeler yapılmaktadır. Taşıma kapasitesindeki nihai amaç bir destinasyondaki başta yerel halk ve turistler olmak üzere bütün paydaşların mutlu olmasına olanak sağlayacak en yüksek seviyede turist sayısının destinasyona gelmesini sağlamaktır.

Taşıma kapasitesi ile sürdürülebilirlik veya sürdürülebilir turizm arasında oldukça sıkı ilişkiler bulunmaktadır. Çünkü bir destinasyonun sürdürülebilir kılınması büyük oranda o destinasyonda taşıma kapasitesi probleminin yaşanmamasına bağlıdır. Ekonomik, sosyal, çevresel veya fiziki anlamda taşıma kapasitesinin aşılması, bu faktörlerden birisi veya bir kaçını için turizm faaliyetlerini sürdürülemez hale gelmesi anlamına gelmektedir. Bu durumun yaşanmaması için destinasyon örgütleri başta olmak üzere bütün paydaşların ortak bir noktada buluşmasında yarar vardır.

Çalışmada modern turizm hareketlerinin temel problemlerinden olan taşıma kapasitesindeki ihlallerin destinasyonların sürdürülebilirliği üzerindeki olumsuz etkilerine dair bir durum tespitinin yapılması amaçlanmaktadır. Çalışma Kocaeli ilinin Kartepe ilçesine bağlı Maşukiye bölgesinde gerçekleştirilmektedir. Bu çalışma alanı bilinçli olarak tercih edilmiştir. Çünkü burada turizm faaliyetlerinin daha küçük bir bölgede yoğunlaşmış olması araştırmaya konu olan problemlerin gözlem yöntemiyle tespit edilmesini ve genellenebilir olmasını kolaylaştırmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Taşma Kapasitesi Kavramı

Taşıma ve kapasite kelimelerinin sözlük anlamlarına bakıldığında taşıma; belirli bir şeyin içerebileceği miktar, kapasite ise; dayanma, karşılama anlamlarına gelmektedir. Taşıma kapasitesi ise tüm endüstriler açısından genel hatlarıyla, belirli bir kapasiteye sahip bir yerin bir duruma karşı dayanıklılığı olarak tanımlanabilir. Kavram sanayi endüstrisinde bir arazide yapılabilecek işin miktarını nitelerken, denizcilikte örneğin bir marina da demirleyebilecek deniz taşıtları sayısını ifade etmektedir (Göktaş, vd., 2013: 196).

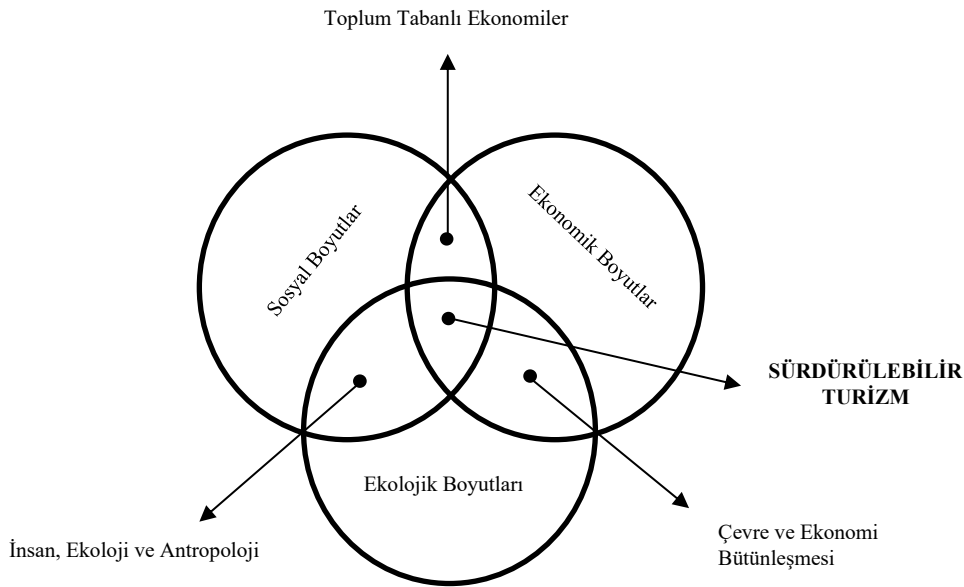
Turizm açısından taşıma kapasitesi kabul edilebilecek maksimum turist sayısıdır. Ancak bu maksimum turist sayısı için ise bazı koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu koşullardan bazıları; maksimum turist sayısının belli bir süreyi kapsaması (zaman), destinasyona gelecek ziyaretçi sayısında kabul edilebilir bir azalma olmaması (düşüş), destinasyonun geneli üzerinde olumsuz bir etki oluşturmaması (zarar) ve yerel halkın ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan negatif olarak etkilenmemesi (etki) şeklinde ifade edilebilir. Bu şartlar altında oluşan maksimum turist sayısı destinasyonlar için taşıma kapasitesini ifade etmektedir. (Avcı, 2007: 490). Acuner (2015: 67)'de Dünya Turizm Örgütü'nün taşıma kapasitesi ile ilgili değerlendirmelerini ele almaktadır. Bu anlamda bir yerde taşıma kapasitesinden söz etmek için aynı anda oluşmuş bazı şartların meydana gelmiş olması gerekmektedir. Sosyal, ekonomik, çevresel, fiziksel gibi faktörlerden herhangi birinin tek başına veya bazılarının birlikte olumsuz olarak etkilenmiş taşıma kapasitesinin ihlal edildiğini göstermektedir. Böyle bir durumda söz konusu destinasyon alması gereken turist sayısından daha fazla turist almış demektir. Dolayısıyla destinasyonda hem yerel halk hem de turistler mutsuzluk yaşayabilmektedir.

Taşıma Kapasitesi ve Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirliğin özünde devamlılık bulunmaktadır. Bu bağlamda bir turizm destinasyonunun devamlılığı, o destinasyonun sürdürülebilirliğine sıkıca bağlıdır. Dolayısıyla destinasyonların sürdürülebilir kılınması için son zamanlarda önemli çalışmalara yer verilmektedir. Bu çalışmalar kapsamında taşıma kapasitesi kavramı da, 1960'lı yıllar itibariyle destinasyonları ziyaret edebilecek maksimum turist sayısını belirlemek adına geliştirilmiştir (Jurado vd., 2013). Turizmin olası olumsuz etkilerinin getirdiği endişeler nedeniyle yapılan çalışmalardan biri de 1972 tarihli uluslararası düzeyde yapılan Stockholm Konferansıdır. Bu konferansta genel olarak taşıma kapasitesinin çevre boyutu ele alınmış ve çevrenin ekonomik ve sosyal gelişmeler ile

olan ilişkileri kurulmaya çalışılmıştır. Ayrıca çevre ile yerel kalkınmanın birlikteliği ele alınmış ve destinasyonun gelecek kuşaklara aktarımın sağlanması tartışılmıştır (Kaypak, 2012: 16).

Turizmde sürdürülebilirlik, sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel kaynakların etkin kullanımını ifade etmektedir. Özellikle sürdürülebilirlikten söz ederken, çevre tahribatı ile ilgili kaynaklar en çok karşılaşılan problemlerdir. Bu yönüyle çevrenin en önemli unsurunu oluşturduğu sürdürülebilirliğin biyoçeşitlilik, yerel refah, olumsuz çevre koşullarını en aza indirme, yenilenemez kaynakların kullanımını düşürmesi ve yerel istihdam gibi konularda katkı sağlaması beklenmektedir (Kuter ve Ünal, 2009: 148). Bu katkıları da göz önünde bulundurulduğunda, çevre ve doğa temelli, sorumlu, uygun, yeşil, ılımlı, sanayi sonrası, alternatif, sorumlu gibi alternatif isimlerinde sürdürülebilirliği anlatırken kullandığına rastlanılmaktadır. Kimi çevreler bu kavramı bir gelişme süreci olarak ele alırken, kimi çevreler turizmde yol gösterici bir ilke olarak ele almaktadır (Godfrey, 1998: 213). Bu anlamda bazı kesimler sürdürülebilirliği bir turizm çeşidi olarak ele alırken, diğer kesimler sürdürülebilirliği turizmin ileriye taşınması için başvurulan bir felsefeyi veya anlayışı temsil ettiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla sürdürülebilirlik kavramı ve sürdürülebilir turizm üzerinde çok fazla durulan konular olarak dikkat çekmektedir. Sürdürülebilirlik konusunda başarılı olmak için yerel halk, hükümetler, STK'lar başta olmak üzere bütün paydaşların ortak hareket ile çaba sarf etmeleri gerekmektedir (Twynam ve Johnston, 2002:1165).

Şekil 1. Sürdürülebilir Turizm Etkileşimi

Kaynak: (Wight, 1998)'den aktaran (Korkmaz ve Başkalkan, 2011: 63)

Şekil 1 incelendiğinde sürdürülebilir turizmin ekolojik (çevresel), sosyal ve ekonomik boyutlarının olduğu ortaya çıkmaktadır. Toplumsal yaşamda sürdürülebilir turizmden söz edildiğinde akla sadece çevrenin sürdürülebilirliği gelmektedir. Ancak akademik çalışmalarda sürdürülebilir turizmden söz edebilenin çevreyle birlikte ekonomik ve

sosyal boyutlarının da olduğu sıklıkla ele alınmaktadır. Bu üç boyut içinde gelecek nesillere fayda sağlamak ve kamu yararı gözetmek gerekmektedir.

Bir destinasyonun sürdürülebilir turizm bağlamında değerlendirilmesi için toplumsal refah, ürün (hizmet) kalitesi ve turist memnuniyeti, doğal ve kültürel çevrenin korunması ile yönetim ve izleme olmak üzere toplam dört ana kriteri (ölçütü) bulunmaktadır. Farklı çalışmalarda küme olarak geçen bu ölçütlerin her biri altında değerlendirilen unsurlar yer almaktadır. Yönetim ve izleme kümesinin altında ise taşıma kapasitesi ile yönetim ve izleme planlaması yer almaktadır (Somuncu ve Yiğit, 2015: 393-394). Bu yönüyle değerlendirildiğinde sürdürülebilirlik ile taşıma kapasitesinin birbirleriyle etkileşim içerisinde oldukları söylenebilir.

Taşıma kapasitesinin boyutları farklı çalışmalarda farklı şekillerde ele alınmakla birlikte, bazı boyutlar bütün çalışmalarda ortak olarak yer almaktadır. Bunlar genellikle sosyal, çevresel ve ekonomik taşıma kapasiteleridir. Holden (2000: 138-139) taşıma kapasitesinin türleri olarak ekolojik (çevresel), sosyal, psikolojik ve ekonomik taşıma kapasitesini ele almaktadır. Çalık (2014: 24-31)'in çalışmasında bu boyutların yanında fiziksel ve politik taşıma kapasiteleri de anlatılmaktadır. Bazı destinasyonlarda gelişmişliğe bağlı olarak oluşan algısal değerlendirmeler turizm potansiyelini etkilemekte veya ondan etkilenmektedir. Bu anlamda algısal bir taşıma kapasitesinin varlığından da söz edilebilir (Kılıçarslan 2017).

Yöntem

Turizm destinasyonları turizm endüstrisinde meydana gelen gelişmelerle birlikte, turizm pazarından pay almak için yoğun uğraşlar vermektedir. Ancak turizm faaliyetlerinin gelişmesi, beraberinde birtakım avantajları getirdiği gibi, bazı dezavantajları da getirmektedir. Turizmdeki gelişmelerin bir endüstride oluşturabileceği en büyük dezavantajlarından biri de taşıma kapasitesidir. Taşıma kapasitesi problemi ve beraberinde getirdiği sürdürülebilirlik sorununun olduğu destinasyonlarda yerel halk turist çatışması yaşanabilmektedir. Bu bilgiler ışığında, son zamanlarda Maşukiye'ye olan yoğun talebin bölgenin taşıma kapasitesine olası etkilerinin tespit edilmesi ve destinasyonun sürdürülebilirliğinin sağlanması için önerilerin geliştirilmesi bu çalışmanın ana kurgusunu oluşturmaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak ise gözlem ve belge incelemesi teknikleri kullanılmıştır. Gözlem, herhangi bir soru yöneltmeden insanları nesnelere veya olayları gözleyerek tespitler yapma sürecidir. Gözlemlerde kısa sürede meydana gelme, gözlenebilirlik ve eksik hatırlama gibi şartlar söz konusu olabilmektedir (Nakip, 2016: 122). Özellikle veri eksikliklerini giderebilmek için fotoğraflar çekilip video kayıtları alınabilmektedir. Bu kapsamda, hafta sonu iki ayrı gün ve hafta içi iki ayrı gün olmak üzere toplamda dört gün Maşukiye'ye gidilerek gözlemler yapılmıştır. Bu kapsamda çevre, restoranlar, hediyelik eşya satıcıları gezilerek gözlenen sorunlar raporlanmıştır. Kartepe ilçesinde gerçekleştirilen ve Maşukiye'den başlayıp, Maşukiye'de sona eren "Truck Safari" turuna katılarak, turizmdeki hareketliliği ilçede yaşayan insanlara da olası etkileri gözlemlenmiştir.

Bölgeye gelen turistlere ilişkin istatistiklerin açıklanması amacıyla doküman incelemesine başvurulmuştur. Doküman incelemesi, araştırması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsamaktadır. Doküman incelemesinin diğer veri toplama yöntemleri açısından da önem taşıdığı söylenebilir. Çünkü bu yöntem tek başına bir veri toplama aracı olabileceği gibi, diğer veri toplama araçlarının bir tamamlayıcısı olarak da kullanılabilir. İncelenen dokümanlar yazılı olabileceği gibi görsel de olabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217-219). Her iki veri toplama aracı ile elde edilen veriler bulgular kısmında raporlanmıştır. Bulguların raporlanmasında betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Maşukiye, Kocaeli İlinin Kartepe ilçesine bağlı bir turizm bölgesidir. Bölge doğal güzellikleriyle yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Konumu nedeniyle yerli turistlerin sıklıkla tercih ettiği bir bölgedir. İstanbul-Ankara yolu üzerinde olması ve İstanbul, Ankara, Sakarya, Bursa, İzmit, Yalova gibi kalabalık nüfusa sahip illere olan yakınlığı Maşukiye'yi yerli turistler için cazip bir bölge haline getirmektedir. Ayrıca doğayı seven Ortadoğu ve körfez bölgelerinden gelen Arap kökenli turistlerde bölgeyi oldukça sık ziyaret etmektedir.

Maşukiye bölgesi Kartepe ilçesine bağlı olduğundan Tablo 1 ve Tablo 2'de Kartepe ilçesine ait konaklama istatistiklerine yer verilmektedir. Doğrudan Maşukiye ile ilgili veri bulunmadığından dolayı bu yola başvurulmuştur. Tablo 1'de 2017 yılı itibariyle Kartepe ilçesinde turizm işletme belgeli tesislere yerli-yabancı toplam 6.446 adet tesise giriş olurken, toplam geceleme sayısı 13.324 olarak gerçekleşmiştir. Toplam doluluk oranı ise %34,27 gibi düşük bir yüzde kalmıştır. İlgili istatistikler 2018 yılında düşse de, 2019 yılı toplam istatistiklerde 2017 yılını geçmiştir.

Tablo 1. Kartepe İlçesi İşletme Belgeli Tesislerin İstatistikleri (2017)

YIL	Tesise Giriş Sayısı			Geceleme		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2017	2 458	3 988	6 446	5 146	8 178	13 324
2018	712	2 613	3 325	1 516	5 217	6 733
2019	1 456	6 742	8 198	3 373	11 579	14 952
YIL	Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2017	2,09	2,05	2,07	13,24	21,03	34,27
2018	2,13	2,00	2,02	3,90	13,42	17,32
2019	2,32	1,72	1,82	6,27	21,54	27,81

Kaynak: (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020)

Kartepe ilçesinin belediye belgeli tesis istatistikleri ise Tablo 2'de verilmektedir. İşletme belgeli tesislerin aksine belediye belgeli tesislerin 2010 yılı ve sonrası için verileri elde edilmiştir. Yıllar içerisinde veriler dalgalı bir görüntü sergilemekle birlikte, 2017 yılında ciddi bir artışın olduğu görülmektedir. Örneğin tesise geliş ve geceleme sayılarında 2017 yılında 2016 yılına göre aşağı yukarı 2,5 katlık bir artış görülmektedir. Bir önceki yıla göre özellikle yabancı turistlerde ciddi bir oransal artış söz konusudur. Doluluk oranlarında ise önceki yıllara göre bir düşüş yaşanmıştır. Bu durum bölgede

son bir yıl içerisinde faaliyete başlamış belediye belgeli bir veya birden fazla işletmenin olduğu şeklinde yorumlanabilir. 2018 ve 2019 yıllarında 2017 yılına göre yabancılarda ciddi bir düşüş yaşanırken, yerlilerde önemli bir artış meydana gelmiştir. Bu bakımdan doluluk oranı dışındaki istatistikler 2018 ve 2019 yıllarında önemli bir artış göstermiştir.

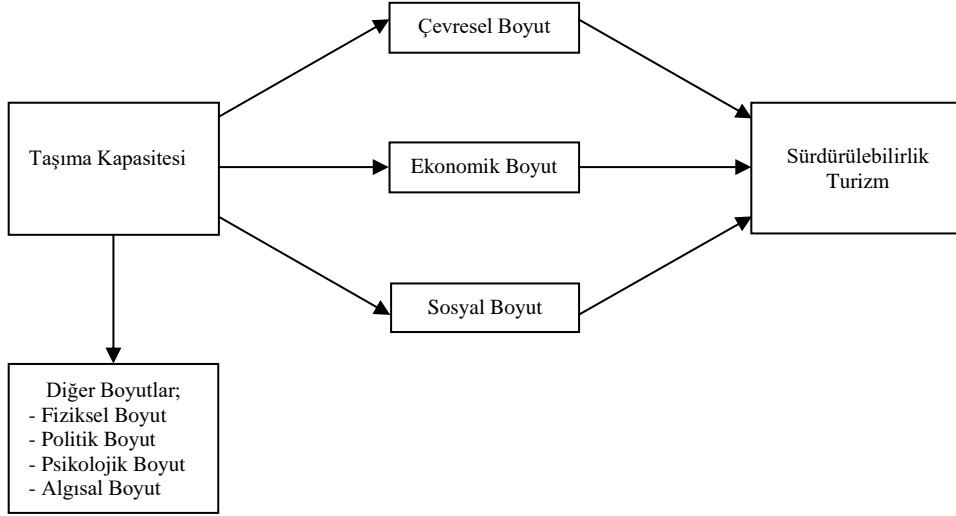
Tablo 2. Kartepe İlçesi Belediye Belgeli Tesislerin İstatistikleri (2017)

YILLAR	Tesis Giriş Sayısı			Geceleme		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2010	30	11 269	11 299	30	11 445	11 475
2011	35	10 545	10 580	35	11 714	11 749
2012	424	18 478	18 902	869	21 860	22 729
2013	-	7 576	7 576	-	8 244	8 244
2014	167	10 812	10 979	712	13 387	14 099
2015	39	7 368	7 407	40	6 564	6 604
2016	555	10 253	10 808	630	11 973	12 603
2017	4 760	22 102	26 862	9 804	34 425	44 229
2018	2 989	14 437	17 426	6 167	21 014	27 181
2019	1 807	16 304	18 111	3 977	28 172	32 149
YILLAR	Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
2010	1,0	1,0	1,0	0,05	19,24	19,29
2011	1,0	1,1	1,1	0,06	19,69	19,75
2012	2,0	1,2	1,2	1,46	36,64	38,10
2013	-	1,1	1,1	-	32,27	32,27
2014	4,3	1,2	1,3	2,79	52,40	55,18
2015	1,2	1,0	1,0	0,19	28,84	29,03
2016	1,1	1,2	1,2	2,46	46,73	49,19
2017	2,06	1,56	1,65	4,99	17,51	22,50
2018	2,06	1,46	1,56	3,93	13,39	17,32
2019	2,20	1,73	1,78	2,47	17,52	19,99

Kaynak: (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018)

Tablo 1 ve Tablo 2'deki verilerden yola çıkarak Maşukiye'de taşıma kapasitesi veya yoğunluk hakkında değerlendirmelerde bulunmak son derece güçtür. Çünkü bölgeye gelen turistlerin çok büyük bir bölümü günübirlik gelen ziyaretçilerden oluşur. Hem yerli hem de yabancı ziyaretçiler için de durum aşağı yukarı aynıdır. Yakın ve kalabalık şehirlerden bölgeye gelen yerli turistler akşamları yaşadıkları şehirlere dönmektedir. Bölgeye gelen yabancı ziyaretçilerinde büyük kısmı Arap turistlerden oluşmaktadır. Bu turistler genellikle İstanbul olmak üzere büyük şehirlerde kalan ve bölgeye kiraladıkları araçlarla gelen günübirlikçi ziyaretçilerdir. Bu nedenle bölgeye gelen ziyaretçiler ile ilgili resmi veya resmi olmayan veriler elde etmek oldukça güçtür. Bu anlamda böyle bir çalışma için en uygun veri toplama aracı gözlem gibi araştırmacının da katılımcı ile en doğal olarak aynı ortamda yer aldığı araçlardır.

Çalışma için gözlemler yapılırken Taşıma Kapasitesi ve Sürdürülebilirlik gibi iki temel (ana) parametre ölçü alınarak hareket edilmiştir. Veriler analiz edilirken de Şekil 2’de de görüldüğü gibi her iki ana parametre için ortak olan boyutlar üzerinden hareket edilmiştir. Elde edilen bulgular bu 3 boyut için ayrı başlıklar halinde raporlanmıştır.

Şekil 2. Taşıma Kapasitesi-Sürdürülebilir Turizm Etkileşimi

Çevresel Boyut: Bölgede yapılan faaliyetlerin planlamadan yoksun olduğu ifade edilebilir. Alyakut ve Küçükkömürler (2018) çok sayıda işletmenini bölgede yoğunlaştığını bu durumun destinasyon markalaşmasına katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Bu durumun burada ifade edildiği gibi olumlu yönleri olsa da, tekelleşme tehlikesini gibi bir durumu da beraberinde getirdiği söylenebilir. Bununla birlikte; Dere boyunca uzanan işletmelerden işletme veya müşteri kaynaklı olarak dereye atıkların atıldığı gözlemlenmiştir. Özellikle bölgeden belli güzergahlarda yapılan ATV Safari turları için açılan yollar için çevrenin tahrip edildiği görülmektedir. Ayrıca bölgenin geniş kabul edilebilecek bir alanında yapılan “ATV Safari,” ve “Truck Safari” turları bölgeden yaşayan hayvanların doğal dengesini etkileyebilecek niteliktedir. Bu turlarda araçlardan çıkan egzoz gazları çevrenin ve havanın kirlenmesine de neden olmaktadır. Bununla birlikte özellikle derin bir vadide konumlanan Maşukiye destinasyonunun giriş kısmına yaklaştıkça trafik yoğunluğu gözlenmektedir. Bu durum hafta sonları daha sık karşılaşılan bir durumdur. Ayrıca, başta hafta sonu olmak üzere araçlar için önemli sayılabilecek park sorunu mevcuttur.

Ekonomik Boyut; Bölgede ilk olarak ciddi anlamda bölgesel bir enflasyondan söz edilebilir. Ürün veya hizmet fiyatları genel olarak yüksektir. Fiyatlar gelen Arap turistlere göre ayarlanmış gibidir. Türkiye’de belli kesimden insanların bölgedeki hizmetlerden yararlanması oldukça güçtür. Bölgeye gelen yerli turistler bölgede biraz gezdikten sonra hiçbir ürün veya hizmet almadan geri gitmektedirler. Bölgede yer alan yapay bir su akıntısının önünde fotoğraf çekirmek bile ücretlendirilmiştir. Bu zamanla gelen yabancı turistlerde bile bir memnuniyetsizlik oluşturmaktadır. Böylece aynı turistlerin tekrar bölgeyi ziyaret etme veya tavsiye etme gibi durumların ortadan

kalkmasına ortam hazırlanmaktadır. Buradaki dengenin çok iyi sağlanmasında yarar vardır. Ekonomik anlamda bölgede dikkat çekici bir diğer konu ise insanların oldukça fazla turizme bağımlı olmalarıdır. Başka sektörlerde çalışan insan sayısı azalmaya başlamaktadır. Bu diğer sektörlerdeki üretimin sürdürülebilirliği ile ilgili sorunlar ortaya çıkarabilmektedir. Bölgeyle ilgili çalışmalar yapan Alyakut (2016)'un tespitleri konun anlaşılmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Doğal gıda üreten kadınlar Maşukiye yöresinin turizm bölgesi olmasının üretici rolüne sahip olma noktasında kendilerini cesaretlendiğini ve hiçbir tanıtıma gerek duymadan çok sayıda müşteriye ulaştıklarını bildirmektedir. Bu kadınların iş yaşamına katılımlarını teşvik etmek adına olumlu bir durumdur. Ancak kadınların farklı alanlardaki istihdamını engellemektedir.

Sosyal Boyut; Bölgede en fazla sorun teşkil eden taşıma kapasitesinin sosyal taşıma kapasitesi olduğu söylenebilir. Özellikle hafta sonları ve yaz aylarında hemen hemen her gün çok ciddi bir kalabalığın varlığından söz edilebilir. Bu yoğun kalabalık fiziki taşıma kapasitesini zorlamakla birlikte, bölgeden yaşayan insanları da olumsuz etkilemektedir. Bununla birlikte destinasyondaki sakin bölgelerden geçen yollarda "ATV Safari", ve "Truck Safari" turları çok yoğun bir şekilde yapılmaktadır. Bu yollara yakın yerlerdeki yazlıklarda yaşayan insanların bu durumdan çok da hoşnut olmadıkları görülmektedir. Çünkü bu seferler yapıldığında hem motor sesleri hem de turlara katılan insanların bağırışmalarından kaynaklanan bir gürültü kirliliği ortaya çıkmaktadır. Bölge halkının turizmden ekonomik getiri elde etmeyenler başta olmak üzere genel olarak bölgeye yönelik artan turizm talebinden dolayı endişeli oldukları söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Turizm endüstrisinde sıklıkla karşılaşılan problemlerin başında taşıma kapasitesi gelmektedir. Taşıma kapasitesi kavramının ekonomik, sosyal ve çevresel yönleri olması nedeniyle yerel halkın turizme yönelik bakış açısını da etkilediği söylenebilir. Çünkü destinasyonda yaşayan yerel halk, bu konularda problemler yaşadığı zaman turistlere karşı olumsuz bir reaksiyona geçmekte ve yerel halk-turist çatışması ortaya çıkabilmektedir. Literatürde be değerlendirmelere ilişkin çok sayıda çalışma mevcuttur (McCool ve Lime, 2001; Coccossis ve Mexa, 2017). Taşıma kapasitesinin sosyal, ekonomik ve çevresel etkileri, bu kavramın sürdürülebilirliğin odak merkezinde olmasına zemin hazırlamaktadır.

Destinasyonlarda taşıma kapasitesi sorunun yaşanmaması için destinasyon yönetiminin çok iyi olması ve destinasyon planlamalarının çok boyutlu yapılması gerekmektedir. Bütün paydaşların aktif katılımının olduğu bir destinasyon planlaması olumsuz durumların ortadan kaldırılmasını sağlayabilir. Ticari çıkarların destinasyon ile ilgili kaygıların üzerinde olmaması, taşıma kapasitesi ile mücadelede başarılı olmaya yardımcı olabilir. Durumla ilgili farklı uygulamalar araştırmalarda konu edilmektedir. Örneğin; Wackernagel (1994) ekolojik ayak izi yöntemiyle yapılan uygun bir taşıma kapasitesi planlamasının sürdürülebilirliğe yönelik önemli bir araç

olabileceğini vurgulamaktadır. Lane (2010) buna benzer planlamaya dair yöntemler açıklamaktadır. Aslında Maşukiye özelinde ve Türkiye’deki benzer destinasyonlar için ilk etapta daha basit planlamaların yapılması gerekmektedir. Papageorgiou ve Brotherton (1999) Yunanistan’daki bir vaka çalışmasında değindikleri gibi Türkiye’deki planlamaların algısal, ekonomik, sosyal ve çevresel taşıma kapasitesine dayalı, eşit bölüşüme duyarlı ve yerel halkın etkin katılımını teşvik eden bir planlamanın daha başarılı olabileceği düşünülmektedir.

Maşukiye bölgesinde turizm faaliyetlerinin çevreye olan etkileri kabul edilebilir düzeyde olmakla birlikte, bölgeye olan Arap turist talebinin bu hızla devam etmesi durumunda bölgede sürdürülebilirlikle ilgili ciddi sorunların ortaya çıkabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte bölgede mal ve hizmetlerin fiyatlarının seviyesi oldukça yüksektir. Yerli ziyaretçilerin bölgedeki mal ve hizmetlerden yaralanması zorlaşırken, yabancı ziyaretçileri de mutsuz etmektedir. Bu durum bölgedeki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğine zarar verebilmektedir. Ayrıca insanların turizme fazla bağımlı olması, diğer sektörlerdeki üretimleri sekteye uğratmaktadır. Bu durum turizmde kaynak tüketimine bağlı, diğer sektörlerde ise üretimin yapılmamasına bağlı olacak bir sürdürülebilirlik problemini doğurmaktadır. Düzgün ve Ödemiş (2020) bu çalışmanın sonuçlarını Arap turistlerin yeşile olan meraklarıyla açıklamaktadır. Özellikle Arap turistlerin yeşil bölgelere olan ilgileri nedeniyle Karadeniz bölgesi kuşağında bulunan ve Karadeniz ikliminin etkilerini taşıyan destinasyonlarda sürdürülebilirlikle ilgili tehditler barındırdığını belirtmektedir. Özellikle Kocaeli ilinin Avro-sibirya fitocoğrafya bölgesinde (Marmara-Yıldız dağlarından başlayıp doğu Karadeniz’e kadar uzanan bölge) bulunması (Saya ve Güney, 2014) bu değerlendirmelerin Maşukiye destinasyonunun için geçerli olduğunu göstermektedir.

Maşukiye’de bölge halkının bölgedeki gürültü ve görüntü kirliliğinden dolayı turistlere çok sıcak davranmadıkları söylenebilir. Bölgede turizmin bu şekilde gelişmesi durumunda yerel halk turist çatışmaları yaşanabilir. Hatta turistlere sahip çıkan işletmeciler ile yerel hak arasında bile çatışmaların yaşanabilme ihtimali söz konusudur. Bu sonuçlara benzer sonuçların literatürdeki farklı çalışmalara da konu olduğu görülmektedir. Çeken ve arkadaşları (2018) Maşukiye’ye konum olarak yakın sosyo-kültürel yapı ve turistik kaynaklar bakımından benzer olan Sapanca destinasyonda yaptıkları çalışmada Arap turistlerin sayısındaki artışa değinilmektedir. Bu artışa karşı yerel halkın olumsuz bir tutuma sahip olduğu da çalışmanın sonuçlarına yansımıştır.

Bölgedeki paydaşlara, taşıma kapasitesi ve özellikle sürdürülebilirlik perspektifiyle bazı öneriler getirmenin yararlı olabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda ilgili paydaşlara aşağıdaki öneriler getirilebilir.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Öneriler;

- Bölgedeki özel sektörlerin fiyat politikaları, hizmet kalitesi ve çevresel tahribat gibi konularda denetlemeleri gerekir.
- Bölge ile ilgili yapılan planlar ve alınana kararlarda ilgili bütün paydaşların görüşlerine başvurulabilir.
- Bölgede turizmin sürdürülebilir kılınması için gerekli tedbirlerin alınması gerekir.

Özel Sektör İşletmelerine Öneriler;

- Toplumsal değerlerin kazanç sağlamaya feda edilmemesi gerekir.
- Çevre tahribatını sağlayacak, doğanın genel dengesini bozabilecek her türlü girişimden uzak durulabilir.
- Bölgedeki taşıma kapasitesi ve sürdürülebilirlik ilkelerine uymak adına kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği yapılabilir.
- Fiyat düzeylerinin yerli ziyaretçilerin ve yerel halkında faydalanabileceği seviyelerde olması gerekir.

Yerel Halka Öneriler;

- Turizmden kazanç elde etme gayretleri, daha farklı ve karlılığı yüksek olabilecek sektörlerden vazgeçmemeleri yarar sağlayabilir.
- Herhangi bir rahatsızlık durumunda hiçbir sosyal çatışmaya sebep olmadan konunun ilgili devlet birimlerine bildirilmesi bölgede sürdürülebilir önlemlerin alınmasını yardımcı olabilir.

Ziyaretçilere Öneriler;

- Yerel halkın yaşam biçimlerine saygılı davranmaları yararlı olabilir.
- Çevreye zarar verici davranışlardan kaçınmaları gerekir.

Araştırmacılara Öneriler;

- Bölgede yaşayan yerel halka ve yazlık sahiplerine yönelik sosyal taşıma kapasitesini ölçen çalışmalar yapılabilir.
- Konuya dair yerel halkın ve turistlerin birbirlerine karşı bakış açılarını ölçen çalışmalar yapılabilir.
- Ziyaretçilerin bölgeyi tekrar ziyaret etme eğilimlerine ilişkin nicel yöntemlerin kullanıldığı algı, tutum, niyet ve davranış ölçen araştırmalar yapılabilir.
- Özellikle yerli turistlerin ve yerel halkın bölgesel enflasyondan etkilenme düzeyleri araştırılabilir.
- Bölgede turizmin gelişiminin çevreye olan somut etkilerini ölçen nicel çalışmalar yapılabilir.
- Gelecek çalışmalarda mevsimsellik, göçmen iş gücü, yerel halkın turizm faaliyetlerine katılımı vb. sürdürülebilir turizmin ekonomik göstergelerine yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Acuner, A. (2015). Zigana Turizm Merkezi'nin Sürdürülebilir Turizm Kriterleri Çerçevesinde Yerel Destinasyon Yönetim Örgütleri Tarafından Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi, (1), 62-93.
- Alyakut, Ö. (2016). Kartepe Örneğinde Doğal Gıda Üretimi Yapan Üre-Tüketicilerin Sosyal Medyada Üretim ve Tüketim Pratikleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 125-149.

- Alyakut, Ö. ve Küçükkömürler, Ö. (2018). Kocaeli Gastronomi Potansiyelinin Yaratıcı Şehirler Ağı Kapsamında Değerlendirilmesi. *Uluslararası Orhan Gazi ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu-V*, Kocaeli.
- Avcı, N. (2007). Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi. *Ege Akademik Bakış*, 7(2), 485-501
- Coccosis, H. ve Mexa, A. (2017). The challenge of tourism carrying capacity assessment: Theory and practice. New York: Routledge Publishing.
- Çalık, A. Ö. (2014). Turistik Merkezlerin Sosyal Taşıma Kapasitesi: Beypazarı Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Çeken, H., Yılmaz, G. Ö. ve Ertürk, N. (2018). Arap Ülkelerinden Gelen Turistlerin Etkilerine Yönelik Yerel Halkın Algısı: Sapanca Örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 401-414.
- Düzgün, E. ve Ödemiş, M. (2020). Arap Turistlerin Doğu Karadeniz Bölgesi'ne Ekonomik Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 19(1), 109-123
- Godfrey, K. B. (1998). Attitudes Towards "Sustainable Tourism" In The UK: A View From Local Government, *Tourism Management*, 19(3), 213-224
- Göktuğ, T. H., Yıldız, N. D., Demir, M. ve Bulut, Y. (2013). Taşıma Kapasitesi Kuramının Milli Parklarda Oluşum - Gelişim ve Modellenme Süreci. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 44 (2), 195-206
- Holden, A. (2000). *Environment and Tourism*, London: Routledge Press.
- Jurado E. N., Damian I. M. and Morales A. F. (2013). Carrying Capacity Model Applied in Coastal Destinations. *Annals of Tourism Research*, (43), 1-19.
- Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 11-29.
- Kılıçarslan, D. (2017). Turizmde Taşıma Kapasitesi Kavramı ve Boyutları, <https://prezi.com/caoosm9gxeiw/turizmde-tasma-kapasitesi-kavram-ve-boyutlar/> [Erişim Tarihi: 15.09.2018]
- Korkmaz, M. ve başkalkan, S. N. (2011). Eğirdir Gölü ve Çevresinde Turizm Gelişiminin Sürdürülebilirliği Üzerine Değerlendirmeler. *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*, (12), 62-69
- Kuter, N. Ünal, H. M. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(2), 146-156
- Lane, M. (2010). The carrying capacity imperative: Assessing regional carrying capacity methodologies for sustainable land-use planning. *Land Use Policy*, 27(4), 1038-1045.
- McCool, S. F. ve, D. W. (2001). Tourism carrying capacity: tempting fantasy or useful reality?. *Journal of sustainable tourism*, 9(5), 372-388.
- Nakip, M. (2016). *SPSS Uygulamalı Pazarlama Araştırmalarına Giriş*, Ankara: Seçkin Yayınları
- Papageorgiou, K. ve Brotherton, I. (1999). A management planning framework based on ecological, perceptual and economic carrying capacity: the case study of Vikos-Aoos National Park, Greece. *Journal of Environmental management*, 56(4), 271-284.
- Saya, Ö ve Güney, E. (2014). *Türkiye Bitki Coğrafyası*. İstanbul: Nobel Yayınları
- Somuncu, M. ve Yiğit, T. (2015). Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Kayalık Sitleri Dünya Mirası Alanı'ndaki Turizmin Sürdürülebilirlik Perspektifinden Değerlendirilmesi, http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/sem5_39.pdf, [Erişim Tarihi: 18.09.2018]

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2020). Kartepe İlçesi Turizm İşletme Belgeli Tesislerin İstatistikleri, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-201121/isletme-bakanlik-belgeli-tesis-konaklama-istatistikleri.html> , [Erişim Tarihi: 15.09.2020]

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2018). Kartepe İlçesi Belediye Belgeli Tesislerin İstatistikleri, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-201122/belediye-belgeli-tesis-konaklama-istatistikleri.html>, [Erişim Tarihi: 15.09.2020]

Twynam, G., Johnston, D., ve Margaret E. (2002). The Use Of Sustainable Tourism Practices, *Annals Of Tourism Research*, 29(4), 1165-1168.

Wackernagel, M. (1994). Ecological footprint and appropriated carrying capacity: a tool for planning toward sustainability (Doctoral dissertation, University of British Columbia).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Teknikleri, Ankara: Seçkin Yayınları